ถ้ำสิงห์ในป่าภูดจับ

คุณค่าเคียงคู่ความงามในธรรมชาติ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
ประจำพื้นที่ลุ่มน้ำโมง จังหวัดอุดรธานี
สำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้ กรมป่าไม้

ความหลากหลายมีอะไรมากกว่าที่คุณคิด

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

โครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ลุ่มน้ำโมง จังหวัดอุดรธานีได้เลือกพื้นที่ป่าเป้าหมายเพื่อทำงานโดยใช้เกณฑ์คัดเลือกคือพื้นที่ป่าที่อยู่ใกล้ชุมชนและเสี่ยงต่อการคุกคามระบบนิเวศ มีแกนนำชุมชนที่พร้อมร่วมดำเนินการ เป็นตัวแทนป่าในภูมินิเวศได้ดี ป่ากุดจับถูกเลือกให้เป็นตัวแทนพื้นที่ป่าที่เป็นภูเขาและอยู่ใกล้ชุมชน มีปัญหาการบุกรุกป่าและเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า ที่สำคัญเราพบว่า มีกลุ่มอาสาที่เข้มแข็งที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 2545 คือกลุ่มอาสาสมัครป้องกันรักษาป่าและไฟป่าภูพานน้อยถ้ำสิงห์ ที่เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านหนองกุง หนองเจริญ ตำบลขอนยูง อำเภอกุดจับ ที่เห็นคุณค่าของป่าจากบทเรียนอันทรงคุณค่าในอดีตที่เงินเป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิต วิธีหาเงินที่ง่ายที่สุดคือการเอาผลผลิตจากธรรมชาติไปขาย ป่าถึงหมด ดินถึงเสื่อม น้ำท่าเน่าเสียหมดสภาพ ธรรมชาติที่เคยเป็นตลาดเป็นโรงพยาบาล จึงไม่มีเหลือ และจากรูปแบบชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่คนในชุมชนบางกลุ่มในบ้านหนองกุง หนองเจริญ ก็ยังเข้าใจและดำเนินชีวิตต่อไปเหมือนว่ายังอยู่ในสังคมเกษตรกรรม พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ อยู่อย่างพอเพียงและพึ่งพาตนเองและยังมีความพยายามช่วยกันผลักดันชุมชนของตนพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งสิ่งแวดล้อมยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัย

ประจำพื้นที่ลุ่มน้ำโมงจังหวัดอุดรธานี

สิงหาคม 2552

เรื่องเล่าในป่ากุดจับ

ต่อยอดจากกลุ่มเข้มแข็งสู่การพัฒนาศักยภาพการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ	3
พัฒนาองค์ความรู้ถ้ำสิงห์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสู่การเน้นระบบนิเวศ-วัฒนธรรม	4
ถ้ำสิงห์ในป่ากุดจับ คุณค่าเคียงคู่ความงามในธรรมชาติ	5
โฮมสเตย์ชุมชน บ้านหนองกุง-หนองเจริญ	9
คุณค่าป่าต่อชุมชน	10
พันธุ์พืชและเห็ดราที่หายากของพื้นที่	11
ผลพวงแห่งการพัฒนา	13
ชุมชนกับการดูแลทุนชีวิต	14
ชุมชนเข็มแข็ง..สู่สิ่งแวดล้อมยั่งยืน	16
มิติใหม่ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้	18
เด็กรุ่นใหม่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม	20
เส้นทางไปพื้นที่โครงการ	22
คณะทำงาน	23

ต่อยอดจากกลุ่มเข้มแข็งสู่การพัฒนาศักยภาพการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ

กลุ่มอาสาสมัครป้องกันรักษาป่าและไฟป่าภูพานน้อยถ้ำสิงห์ หมู่ 7 บ้านหนองเจริญมี นายสุวิทย์ พนมกุล เป็นประธาน นายประสิทธิ์ พนมกุล และนายคำทิตะพันธุ์ เป็นรองประธาน กลุ่มมีผลงานการช่วยอนุรักษ์ป่าจนเป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัดและภูมิภาคจนได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว จากการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยเจ้าของโครงการในปี 2550

เมื่อเราเข้าพื้นที่ก็พบว่า แม้กลุ่มอาสาจะเข้มแข็งแต่ยังขาดพลังศักยภาพในหลายด้าน ทั้งความต่อเนื่องขององค์กรพี่เลี้ยง การเชื่อมต่อกับแหล่งทุนงบประมาณ การพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างและขยายพลังมวลชนในชุมชนในการจัดการ เราจึงตัดสินใจเข้าดำเนินการตามแผนงานโครงการ โดยเริ่มจากการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งในรูปเอกสารรายงานและการสัมภาษณ์หน่วยงานในพื้นที่สรุปและวิเคราะห์ จากนั้นจึงเริ่มประชาคม การค้นหาข้อเด่นและข้อด้อยในการจัดการทรัพยากรของกลุ่ม การเชื่อมประสานให้กลุ่มมีศักยภาพในการเชื่อมต่อการพัฒนาความร่วมมือกับแหล่งทุนทั้งในพื้นที่และจังหวัด

พัฒนาองค์ความรู้ถ้ำสิงห์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
สู่การเน้นระบบนิเวศ – วัฒนธรรม

ป่ากุดจับเป็นป่าสงวนแห่งชาติมีพื้นที่ป่าสมบูรณ์เหลืออยู่ประมาณ 30,000 ไร่ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ปกครองของอำเภอกุดจับ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานีและอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ที่นี่มีแหล่งท่องเที่ยวที่กลุ่มอนุรักษ์ค้นพบกลุ่มภาพเขียนสีโบราณสีแดงบนหน้าผาใต้ชะโงกหินใกล้ปากถ้ำที่ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำสิงห์

ถ้ำสิงห์ในป่ากุดจับ คุณค่าเคียงคู่ความงามในธรรมชาติ

ถ้ำสิงห์เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในจังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพานในเขตหมู่บ้านหนองเจริญ หมู่ที่ 7 ต.ขอนยูง อ.กุดจับ จ.อุดรธานี ห่างจากตัวเมืองอุดรธานี ประมาณ 45 กิโลเมตร

แหล่งภาพเขียนสีแห่งนี้ถูกค้นพบและเป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่มานานราวสองชั่วอายุคนแล้วโดยเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “ ถ้ำสิงห์ ” ตามลักษณะของภาพสัตว์สี่เท้า ภาพหนึ่งที่ชาวบ้านเห็นว่าคล้ายกับรูปสิงโต ถ้ำสิงห์เป็นโขดหินสูงประมาณ 2.20 เมตร มีช่องทางเดินเข้า ลักษณะเป็นเพิงหินซ้อนทับกัน ที่เรียกว่าถ้ำฤาษี อาจมาจากมีคนเคยเห็นฤาษีมาจำศีลที่ถ้ำแห่งนี้

จนกระทั่ง พ.ศ.2544 จึงได้มีการแจ้งการค้นพบแหล่งภาพเขียนสีซึ่งมีอายุก่อนประวัติศาสตร์ประมาณ 2300 ปี อย่างเป็นทางการต่อองค์การบริหารส่วนตำบลขอนยูง ทางองค์การบริหารส่วนตำบลขอนยูง จึงแจ้งต่อไปยังสำนักงานศึกษาธิการอำเภอกุดจับ และได้มีการออกสำรวจร่วมกันอย่างเป็นทางการระหว่างสองหน่วยงาน เมื่อวันที่ 14 และวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2544 ส่วนการสำรวจครั้งล่าสุดเป็นการสำรวจตามที่ได้รับแจ้งจาก สำนักงานศึกษาธิการอำเภอกุดจับตามหนังสือที่ อด.1032/3826 ลงวันที่ 26 กันยายน 2544 โดยคณะเจ้าหน้าที่จากสำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 7 ขอนแก่น

ได้ออกไปดำเนินการสำรวจและทำการคัดลอกภาพเขียนสี ดังกล่าว เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2545 ภาพเขียนสี ที่ถ้ำสิงห์ เป็นภาพเขียนสีแดงทั้งหมด หรือที่เรียกว่า การสร้างภาพด้วยวิธีการลงสี เช่น การวาด การระบายสี การพ่น ประกอบด้วยภาพสองลักษณะ คือ ภาพรูปลักษณ์ ได้แก่ ภาพรูปร่างที่มีรูปลักษณ์แน่นอน สามารถบอกได้ว่าเป็นภาพอะไร เช่น ภาพสัตว์ และ ภาพอรูปลักษณ์ ได้แก่ ภาพที่รูปร่างไม่แน่นอน ส่วนใหญ่เป็นภาพลวดลายเรขาคณิต

ถ้ำสิงห์
มีภาพเขียนสีที่ใช้สีแดงทั้งหมด
เรียกว่า การสร้างภาพด้วยวิธีการ
ลงสี (Pictograph) เช่น การ
วาด การระบายสี พ่น ประกอบ
ด้วย ภาพ 2 แบบ ได้แก่ ภาพ
รูปลักษณ์ (Figure) คือ ภาพที่มีรูปร่างแน่นอน บอกได้ว่าเป็น
ภาพอะไร เช่น ภาพสัตว์ ภาพคน และภาพรูปลักษณ์(Non figure)
คือ ภาพที่มีรูปร่างไม่แน่นอน ลวดลายเรขาคณิต

อุดรธานีเคยเป็นที่อยู่ของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะถิ่นฐานมนุษย์โบราณที่บ้านเชียงพบพร้อมเครื่องปั้นดินเผาลายเชือก ทำให้ตำรามานุษยวิทยาในโลกนี้ต้องขึ้นบทใหม่อีกบทหนึ่งเกี่ยวกับบ้านเชียงในไทยไว้ แต่ก็ไม่เคยปรากฏว่าอุดรธานีเคยมีมนุษย์ถ้ำอยู่กันอย่างเป็นประชาคมบนเขาสูง มีวิวัฒนาการก้าวหน้า ขนาดเขียนภาพสีไว้ตามหน้าผาหรือผนังถ้ำ แสดงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในยุคโน้น ทั้งการล่าสัตว์และการทำการเกษตร สภาพภาพเขียนสีในขณะนี้ หลายส่วนเสียหายไปมากโดยเฉพาะส่วนที่อยู่ใกล้ปากถ้ำ เกิดจากนักขุดหาสมบัติพากันขุดทลายหินบริเวณปากถ้ำและตามผนังถ้ำที่เป็นหลืบหลายแห่ง เพราะคิดว่ามีมหาสมบัติมนุษย์โบราณฝังหรือซุกซ่อนอยู่ ทำให้หินถล่มลงมามากจนปิดปากถ้ำเหลือนิดเดียว บรรดาภาพเขียนสีตามผนังบริเวณนั้น ต้องถล่มทลายลงมาด้วย กระนั้นภาพที่เหลืออยู่ก็ฉายสภาพความเป็นอยู่มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ยุคนั้นได้ดีพอสมควร ภาพที่วาดใช้สีแดงจากธรรมชาติ แม้บางส่วนสีแดงที่ใช้วาดระบายซีดลงไปมาก ภาพที่ปรากฏก็ยังเด่นชัดพอสมควรเป็นภาพมนุษย์ล่าสัตว์โดยใช้หอกหรือแหลนหลาว เห็นการเข้าล้อมล่าสัตว์ใหญ่อย่าง สิงโต เสือ กระทิงป่า และหมูป่า

อีกหลายภาพเป็นภาพเกี่ยวกับไร่นาและรูปเรขาคณิตที่ไม่รู้ว่าเป็นอะไรอย่างแน่ชัด หลายภาพเป็นรูปปลาใหญ่ที่จับได้ ภาพเกือบทั้งหมดเป็นภาพลายเส้น 2 มิติ กว้างยาวเท่านั้น บางส่วนระบายสีแดงทึบเอาไว้ สัตว์บางอย่างคิดว่าอีสานเหนือในปัจจุบันไม่มี คงจะสูญพันธุ์ไปแล้วเป็นภาพสัตว์ตัวโต เขายาวมีขนรุงรังกำลังถูกล้อมกรอบ ถ้ำศรีธน ลักษณะเป็นเพิงหินยื่นออกมาจากโขดหิน ด้านข้างมีลักษณะหินคล้ายแท่นบรรทมซึ่งจากตำนานเรื่องท้าวศรีธน-มโนราห์ และเชื่อว่าถ้ำศรีธนนี้เป็นที่พักของท้าวศรีธนในขณะที่มาประพาสป่าเพื่อมาจับตัวนางมโนราห์ไปเป็นพระชายา แหล่งท่องเที่ยวถ้ำสิงห์เมื่อเราเข้าไปทำงานตามโครงการอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม ขาดการดูแลในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น การประชาสัมพันธ์ที่ขาดความต่อเนื่อง และการเน้นจุดเด่นเฉพาะถ้ำสิงห์ทำให้ขาดจุดเด่นที่น่าสนใจทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย ที่สำคัญการขาดความร่วมมือจากชุมชนในการร่วมจัดการ

ในคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ โครงการจึงร่วมกับอาสาของกลุ่มสำรวจข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้ในปี 2551 ด้านพืชและขยับพัฒนาองค์ความรู้ด้านสังคมพืชในป่าของแหล่งท่องเที่ยว และความหลากหลายด้านเห็ดรา ไลเคน สัตว์ป่า แมลงและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพป่าไม้เพื่อให้อาสาสมัครมีศักยภาพด้านองค์ความรู้ของระบบนิเวศในป่าผืนนี้

โฮมสเตย์ชุมชน

บ้านหนองกุง หนองเจริญ

เนื่องจากการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีผู้นำเที่ยวที่มีความชำนาญพื้นที่และมีองค์ความรู้ทั้งด้านธรรมชาติและประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ประกอบกับต้องมีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติที่มีป้ายและเอกสารสื่อความหมายที่ให้ความรู้และความรื่นรมย์เพลิดเพลินขณะเดินท่องป่า ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว

โครงการจึงถ่ายทอดความรู้ด้านความหลากหลายของระบบนิเวศป่าถ้ำสิงห์ผ่านกระบวนการปฏิบัติงานร่วมและการอบรมมัคคุเทศก์น้อย และการทดลองจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ในชุมชนบ้านหนองกุง หนองเจริญและบ้านหนองเม็กของกลุ่มอาสา โดยการเชื่อมประสานการขอรับงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัดอุดรธานีเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวถ้ำสิงห์และจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานีในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค มีการจัดทำสื่อแผ่นพับและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อบุคคล

คุณค่าป่าต่อชุมชน

ความผูกพันของชุมชนกับป่าผืนนี้เริ่มจากการใช้ประโยชน์จากป่า ในรูปของแหล่งอาหารของป่า แหล่งสมุนไพร แหล่งต้นน้ำของชุมชนและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

พันธุ์พืชที่หายากของพื้นที่

จากการค้นพบของชุมชนที่ร่วมกับโครงการผ่านเวทีประชาคมพบว่ามี พันธุ์พืชที่หายากของพื้นที่ที่จำเป็นต้องอนุรักษ์และฟื้นฟูดังนี้คือ

ลำดับที่	ชื่อพันธุ์พืชที่สำคัญ	แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา		
		ฟื้นฟู	อนุรักษ์	ใช้ประโยชน์
1	ไม้ตะเคียนทอง	เพาะและปลูกเสริม		ก่อสร้าง
2	ไม้ยูง	เพาะและปลูกเสริม		ก่อสร้าง
3	ตระไคร่ป่า		กำหนดเขตอนุรักษ์	สมุนไพร
4	หวาย	เพาะและปลูกเสริม		อาหาร
5	นมสาว	เพาะและปลูกเสริม		สมุนไพร
6	ไม้มะค่าแต้	เพาะและปลูกเสริม		ก่อสร้าง
7	ไม้ค้างคาว	เพาะและปลูกเสริม		สมุนไพร
8	ไม้หาด	เพาะและปลูกเสริม		หัตถกรรม
9	ไม้ก้านเหลือง		กำหนดเขตอนุรักษ์	หัตถกรรม
10	ไม้ถ่อน		กำหนดเขตอนุรักษ์	หัตถกรรม
11	ไม้ส้มมอ	เพาะและปลูกเสริม		ผลไม้
12	ไม้อะลาง	เพาะและปลูกเสริม		ก่อสร้าง
13	ไม้ขี้เหิน		กำหนดเขตอนุรักษ์	เชื้อเพลิง
14	ไม้ปอหู		กำหนดเขตอนุรักษ์	หัตถกรรม
15	ไม้มะไฟ	เพาะและปลูกเสริม		ผลไม้
16	กล้วยไม้		กำหนดเขตอนุรักษ์	ไม้ดอก
17	ช้างน้าว	เพาะและปลูกเสริม	กำหนดเขตอนุรักษ์	สมุนไพร
18	เครือมะขามป่า		กำหนดเขตอนุรักษ์	สมุนไพร

เห็ดหายากในพื้นที่

ลำดับที่	ชื่อพันธุ์พืชที่สำคัญ	แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา		
		ฟื้นฟู	อนุรักษ์	ใช้ประโยชน์
1	เห็ดตาโล่		/	
2	เห็ดตีนแฮด		/	
3	เห็ดเกลือ		/	
4	เห็ดปูน →		/	
5	เห็ดหูหนู	/		
6	เห็ดเผาะ		/	
7	เห็ดบด →	/		
8	เห็ดไคล		/	
9	เห็ดผึ้งขาว		/	
10	เห็ดต่งฝน		/	

ผลพวงแห่งการพัฒนา

ความพึงพอใจที่ถูกถ่ายทอดความภูมิใจในความหวัง

แกนนำกลุ่มอาสาสมัครได้แสดงความคิดเห็นในการนำเอาองค์ความรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพมาใช้ในการจัดการป่าไว้อย่างน่าฟังว่า

“มีสมาชิกจากหมู่บ้านอื่นสนใจมาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ” เสียงรายงานของพ่อสุวิทย์ พนมกุล ประธานกลุ่มที่แม้สุขภาพไม่แข็งแรงแต่ใจยังสู้

“มีความหวังและกำลังใจมากขึ้นเพราะเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาร่วมงานบ่อยครั้งขึ้น จะเป็นผลดีต่องานป้องกันป่าผืนนี้ด้วย” พ่อคำ รองประธานกลุ่มคนปัจจุบันที่ขยันขันแข็งเป็นพิเศษกล่าวเสริม

“เริ่มมองเห็นว่าที่เรารักษาป่ามาถูกทางแล้วเพราะป่าฟื้นตัวขึ้นจนเห็นได้ชัดเจน ขณะเดียวกันเราก็เพิ่มพูนความรู้ในผืนป่านี้ด้วย” การบอกเล่าของพ่อประสิทธิ แกนนำผู้แข็งขันอีกคน

“ดีใจที่เราและชุมชนจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์” แกนนำฝ่ายสตรีบอกเล่าด้วยสายตาที่ส่อแววแห่งความหวัง

“โครงการสนับสนุนค่าตอบแทนบางส่วนทำให้แม่บ้านไม่มองว่าทำงานแบบไม่ดูแลครอบครัว”

ชุมชนกับการดูแล...ทุนชีวิต

ชาวบ้านบ้านหนองกุง-หนองเจริญ ก็เหมือนกับชุมชนเกษตรกรรมอื่นๆ ในประเทศที่กระแสทุนนิยมได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันตามแผนการพัฒนาประเทศกันอย่างเร่งรีบของทั้งภาครัฐและเอกชน เงินเป็นปัจจัยสำคัญในการซื้อหาความสะดวกสบายโดยไม่ต้องทำอะไรเองเหมือนเมื่อก่อน วิธีที่หาเงินได้ง่ายที่สุดของชาวบ้านก็คือการเอาผลผลิตจากธรรมชาติไปขาย นั่นก็คือจุดจบของทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย และเมื่อขายธรรมชาติหมด ก็ขายแรงงาน แห่เข้าเมืองหลวง ไปหาเงินมาซื้อกิน ใช้หนี้สิน และก็ไปจบที่ชุมชนแออัดในเมืองใหญ่หรือไม่ก็ไปบุกเบิกป่าที่ยังพอหาผลประโยชน์ต่อไปได้ สังคมชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนที่ไม่มีความรู้ไม่สามารถเอาตัวรอด มักถูกโกง ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้อื่น กระนั้นยังมีกลุ่มคนบางกลุ่มของชุมชนบ้านหนองกุง-หนองเจริญ ซึ่งแสดงให้ว่าการเรียนรู้ให้เกิดความรู้ และเมื่อไปสู่การปฏิบัติก็เกิดปัญญาช่วยกันหาทางออกจากวงจรดังกล่าวที่ว่า พวกเขาได้ค้นพบ ***ทุนทางปัญญา ทุนทางทรัพยากร และทุนทางสังคม*** ซึ่งมีอยู่มากมายในชุมชน ซึ่งบางสิ่งถูกฝังกลบด้วยความไม่รู้ การให้ชุมชนมามีส่วนร่วมในการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้ได้พบ “คุณค่า” ของสิ่งต่างๆ ในระบบนิเวศมากกว่า “มูลค่า” ของสิ่งเหล่านั้น ในอนาคตหากสิ่งเหล่านี้ได้ถูกถ่ายทอดเป็นกระบวนการเรียนรู้ให้พวกเขาได้ค้นพบรากเหง้าตนเอง นำไปสู่การพัฒนาการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมากพอเพื่อจะสามารถอยู่ได้อย่างพอเพียงต่อไป

ชุมชนเข้มแข็ง... สู่สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

มิติใหม่ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ป่าไม้

ปัจจุบันป่ากุดจับยังถูกรบกวนและคุกคามจากทั้งชาวบ้านและนายทุน ส่งผลกระทบต่อสังคม วิถีชีวิตของชุมชน ความเข้าใจ และความตระหนักต่อทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การใช้กฎหมายเข้าไปจับกุมผู้กระทำผิดเพียงอย่างเดียวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อีกทั้งยังสร้างความไม่เข้าใจให้ชาวบ้านและตัวเจ้าหน้าที่ป่าไม้

การให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการทรัพยากรด้วยเป็นแนวทางการบริหารจัดการป่าอย่างแท้จริง นายสงกรานต์ เรือนคำ เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ อด.12 (กุดจับ) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่ป่าบริเวณป่ากุดจับ กล่าวว่า “จากการเป็นพื้นที่นำร่องโครงการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจ ในปี 2551 เป็นต้นมานั้น ทำให้ได้ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากขึ้น จากการพูดคุยและจัดประชุมและการจัดเวทีประชาคม ได้รับรู้สภาพปัญหาและอุปสรรคของชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรหลายอย่าง ในอดีตเมื่อครั้งชาวบ้านได้คิดตั้งกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ร่วมกันแต่ก็ยังเกิดปัญหาระหว่างชาวบ้านบ่อยครั้ง เกิดความไม่เข้าใจกันกับเจ้าหน้าที่ของรัฐก็บ่อยครั้ง แต่พอได้ทราบข้อเท็จจริง รับฟังปัญหาของกันและกัน ก็เหมือนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ”

นายณรงค์ พระยาลอ พนักงานพิทักษ์ป่า กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้เมื่อทำงานออกลาดตระเวนตรวจพื้นที่ก็ง่ายขึ้น สามารถทำความเข้าใจกับชาวบ้าน และยังได้รับความร่วมมือมากกว่าแต่ก่อนด้วย”

เด็กรุ่นใหม่

ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

เยาวชนเครือข่ายโรงเรียนรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ร่วมอภิปรายประเด็นศึกษา และเดินศึกษา
ระบบนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวในป่ากุดจับ

พลังเยาวชน

เส้นทางไปพื้นที่โครงการ

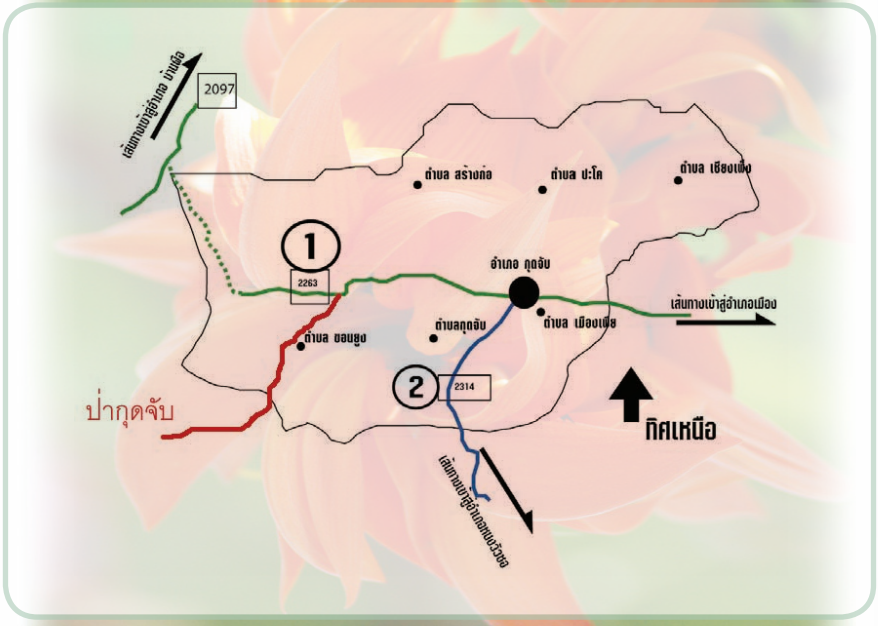

การคมนาคมระหว่างอำเภอกุดจับ กับอำเภอเมือง หรืออำเภออื่นๆ โดยรอบจะอาศัยถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2263 และ 2314 เป็นเส้นทางสายหลักที่มีความสะดวก แต่สำหรับเส้นทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านบางแห่งยังเป็นถนนลูกรัง ทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเดินทางในฤดูฝน

คณะทำงาน
พื้นที่ลุ่มน้ำโมง จ.อุดรธานี

ดร. สุรางค์ เอียรหิรัญ
ผู้อำนวยการสำนักงานความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้
หัวหน้าโครงการอนุรักษ์และพัฒนาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

น.ส.เรณู สุวรรณรัตน์
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการฯ

นายสมเด็จ จำปี
นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
หัวหน้าโครงการฯ พื้นที่ลุ่มน้ำโมง จังหวัดอุดรธานี

นายสงกรานต์ เรือนคำ
เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน

นายสุรพล ศรียางคุย
เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน

นายราชัน ศรีวงษ์
เจ้าพนักงานพิมพ์ดีด

นายพจนารถ อำนาจเจริญ
เจ้าพนักงานป่าไม้ชำนาญงาน

นางสาวเรวดี ประกิระสา
ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่เกษตร
นางสาวณัฐกานต์ ผุยมาตย์
นักวิชาการป่าไม้

นายสุรพงษ์ นิสยันท์
เจ้าหน้าที่เครื่องคอมพิวเตอร์

นายณรงค์ พระยาลอ
พนักงานพิทักษ์ป่า
นายบุญธรรม วะมุล
เจ้าหน้าที่ตรวจป่า
นายบุญมี กัญหา
เจ้าหน้าที่ตรวจป่า

นายคมสันต์ ชาลีผล
พนักงานขับรถยนต์

กลุ่มอาสาสมัครชาวบ้าน

นายคำ ทิตะพันธุ์ นายกัญหา หันตุลา นายสุดใจ ภูเยียงแก้ว

นายประสิทธิ์ พนมกุล

นายแวง อภัยมุง นายแก้ว เวินเมาหา

นายวิโรจน์ ทองบุตร

นายสุพรม คงสมบัติ

นายสุ่น มังคุณ

และขอขอบคุณสำหรับชาวอาสาสมัครบ้านหนองกุง-หนองเรียญท่านอื่นๆที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเรื่อยมา

กองบรรณาธิการ

นายนพพร ตั้งจิตต์งาม

หัวหน้ากลุ่มงานสำรวจและพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

นายธานี พันแสง

หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและจัดการความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้

นางสาวหิรดา	แป้นนางรอง	นักวิทยาศาสตร์
นางสาวสุทธิลักษณ์	โรจนานุกูล	ผู้ช่วยนักวิจัย
นายอานุภาพ	โตสุวรรณ	นักวิทยาศาสตร์
นายสนั่น	หมัดสีะ	เจ้าพนักงานการเกษตร
นายธนชาต	แสงไพโรจน์	นักวิทยาศาสตร์
นางสาวลออรัตน์	ปานมา	ผู้ช่วยนักวิจัย
นางสาวศิริพร	วงศ์จา	นักวิทยาศาสตร์
นางสาวจารินี	บำรุงถิ่น	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
นายเอกอยุทธ์	มันทรานนท์	นักวิชาการเผยแพร่
นายรัตน์พงษ์	นันทรัตน์	นักวิชาการเผยแพร่
นางสุวรรณี	สร้างคำ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล
นางสาวสมรัก	โภระวิโยธิน	เจ้าหน้าที่ธุรการ
นางสาวสุรีย์พร	รำพึง	เจ้าหน้าที่ธุรการ

เรียบเรียงและพิสูจน์อักษร

นายเอกอยุทธ์ มันทรานนท์ นักวิชาการเผยแพร่

"ถ้ามีไฟในป่าดูดจับ คุณค่าคียงคู่ความงาม ในธรรมชาติ"

คือคนรักษ์ชุมชน คือคนรักษ์ป่า

ร่วมเรียนรู้ และร่วมฟื้นฟู